

*Kultūras
mantojuma
objektu veiksmīga
iekļaušana
publiskās ārtelpas
attīstības
konceptijā*

M.Markova ainavu arhitekta LAAA

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Kultūras mantojums

Kultūras mantojums sastāv no uzkrātu resursu kopuma, kas saņemti mantojumā no pagātnes un kas, neatkarīgi no piederības, indivīdu un sabiedrības uztverē tiek uzskatīti par vērtību.

Tas ietver arī vidi, kas izveidojusies cilvēku un vietu mijiedarbībā laikā ejot.

/No Eiropas Padomes vispārējās konvencijas „Kultūras mantojuma vērtība sabiedrībai” 27.10.2005./

Kultūras mantojums

Centrā cilvēka dzīves vides kvalitāte!

Sasaiste starp zemes izmantošanu un kultūru tiek pētīta jau izsenis.

To pēta tādas nozares kā:

- kultūras antropoloģija,
 - cilvēku ģeogrāfija,
 - vēsture,
 - ainavu arhitektūra,
 - cilvēku ekoloģija,
 - ainavu ekoloģija.
-
- Plānojot no augšas uz leju, ir maz vietas sabiedrības līdzdalībai kultūrvēsturiskā mantojuma vietējā teritorijā definēšanā.
 - To apzinoties, mūsdienās lielākajā daļā Eiropas valstu pieaug tendence ņemt vērā nespeciālistu viedokli plānojot teritorijas attīstību.

Attīstības koncepcijas plāni veidojami iesaistot dažādus profesionāļus, lai nodrošinātu, ka turpmākajā attīstībā saglabājas teritorijai nozīmīgās īpašības un iezīmes.

Figure. Stourhead (<https://www.housebeautiful.com/uk/garden/a31730630/coronavirus-uk-social-distancing-national-trust-gardens-free/>)

Ar kultūras vērtībām risināmie jautājumi

- Apsaimniekošanas plānu izveide, izvērtējot izpētes un projektos ietvertos risinājumus
- Uz nākotni vērstie risinājumi ir ar mērķi saglabāt esošās vērtības.
- Scenāriju veidošana, kas sniedz izsvērtus risinājumus un no sabiedrības puses atbalstītus lēmumus.
- SAGLABĀŠANA ATTĪSTOT

Īpašnieks, politika, sabiedrība

- Īpašniekam ir vēlme, vīzija, finansējums
- Politiskais konteksts – pašvaldības, valsts atbalsts; informatīvais atbalsts; finansējuma un atbalsta mehānismi
- Sabiedrības attieksme, kuru ietekmē vēstures notikumi, kultūras attīstības īpatnības, atšķirības, tendences, tradīcijas

- Vēsturiskie īpašumi mūsdienās atrodas pilnīgi atšķirīgā ekonomiskajā, ekoloģiskajā, sociālajā un kultūras kontekstā, salīdzinot ar laiku (ēru), kad tie tikai veidoti.
- Starp daudzajiem izaicinājumiem 21.gs. ir :
 - atrast jaunu peļņas avotus,
 - kultūras mantojuma un dabas vērtību saglabāšana,
 - kļūt par sociāli iekļaujošākiem,
 - pāreja uz atjaunojamo enerģiju,
 - adaptācija klimata pārmaiņām.

Piemēri

Hex pils īpašums (Beļģija)

- Daudz līdzekļu ieguldīts arhitektūras saglabāšanā.
- Tiek liels uzsvars likts uz tradīciju saglabāšanu – dārzu māksla, lauksaimniecība, gatavošana.
- Dārzs un daba attīstīti atbilstoši ekoloģiskai pieejai.

Teritorijā ir gan virtuves dārzs, gan neoklasicisma priekšdārzs

Teritorijas attīstībā un saglabāšanā līdzdarbojas vairākas nevalstiskās organizācijas
Dabas daudzveidības pētniekiem teritorija ir brīvi pieejama, lai veiktu monitoringu
Norobežotajā virtuves dārzā ir dota iespēja darboties cilvēkiem, kam tas nepieciešamas terapeitiskos nolūkos
Teritorijā praktiski darbojas un mācās arī dārzniecības studenti

Knepp estate (Anglija)

- Mērķtiecīga dabas atgriešana lauksaimniecības zemju platībās
- Dabas atgriešana norisinājusies iesaistoties daudziem ekspertiem, kā arī sabiedrības aktīvistiem

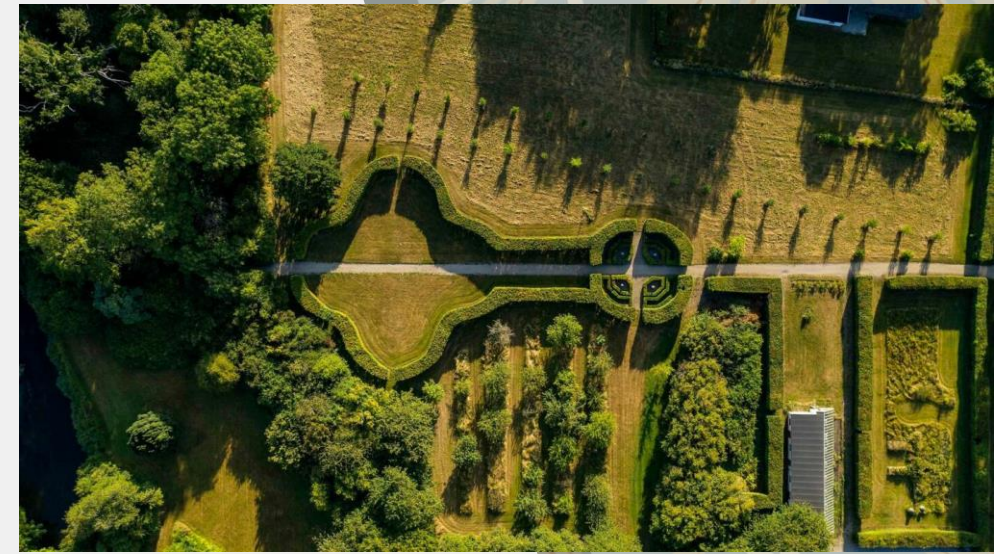

Knepa muižas ganību pārvaldībā tiek izmantots zālēdāju sajaukums, kas ir līdzīgi dažām izzudušajām sugām, kas agrāk bija izplatītas Eiropā.

Fredriksdal (Dānija)

- Vēja enerģijas izmantošana un inovāciju ieviešana, lai nodrošinātu finansiālo īpašuma neatkarību
- Sociālā iesaiste
- Parks tiek izmantots meža skolai

Kaut kas savs – pasaules līmeņa
ķiršu vīni

FREDERIKSDAL

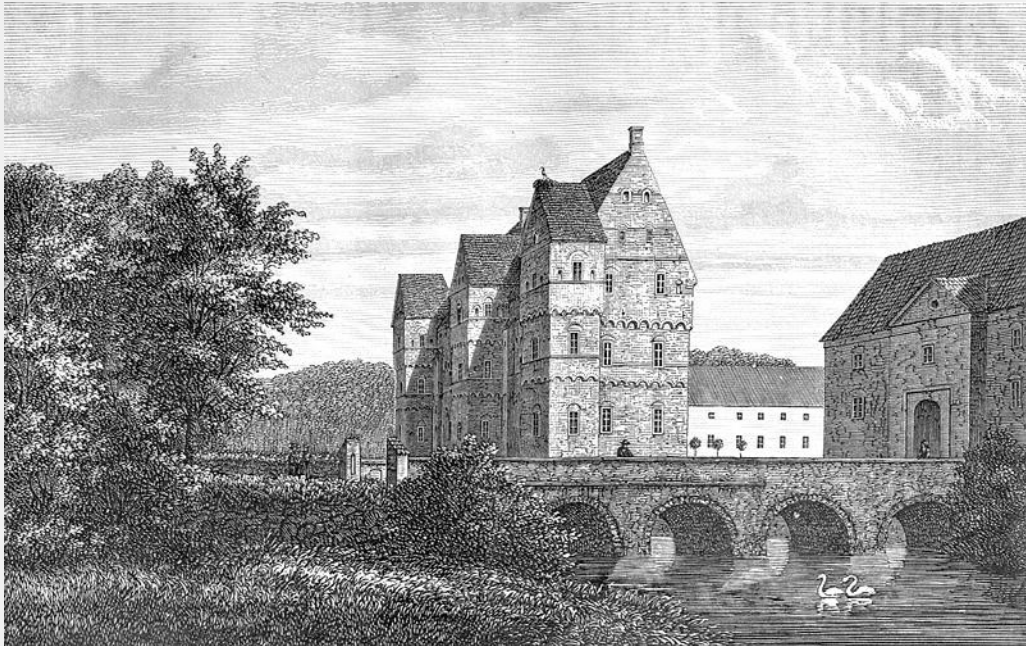

Šī saimniecība ir arī atbildīga par
piekrastes uzturēšanu, kas stiepjas
vairāku km garumā gar īpašumu

Borreby (Dānija)

- Ūdens izmantošanas tradīcija, sasaistē ar nocietinājumiem
- Dabas vērtību attīstīšana un sasaiste (dabas liegums)
- Putnu ligzdošanas vietu aizsardzība

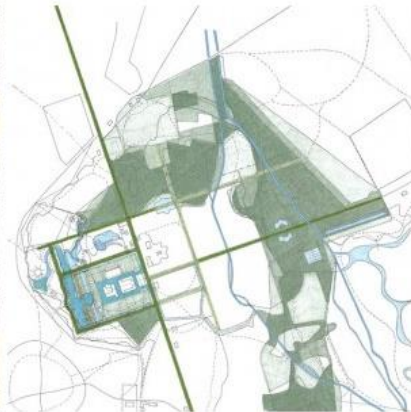

Dizaina stratēģiskā loma kultūras mantojuma objektu attīstībā

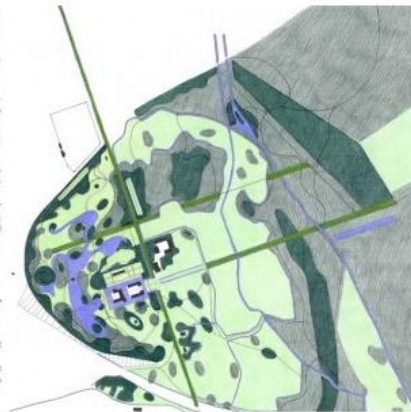
- Kvalitatīvs dizains, kvalitatīvai vides uzlabošanai
- Piemērošanās klimata pārmaiņām
- Papildus ienākumu ieguve, izveidojot dizainu, kas piesaista apmeklētājus

© Michael van Gessel

© Michael van Gessel

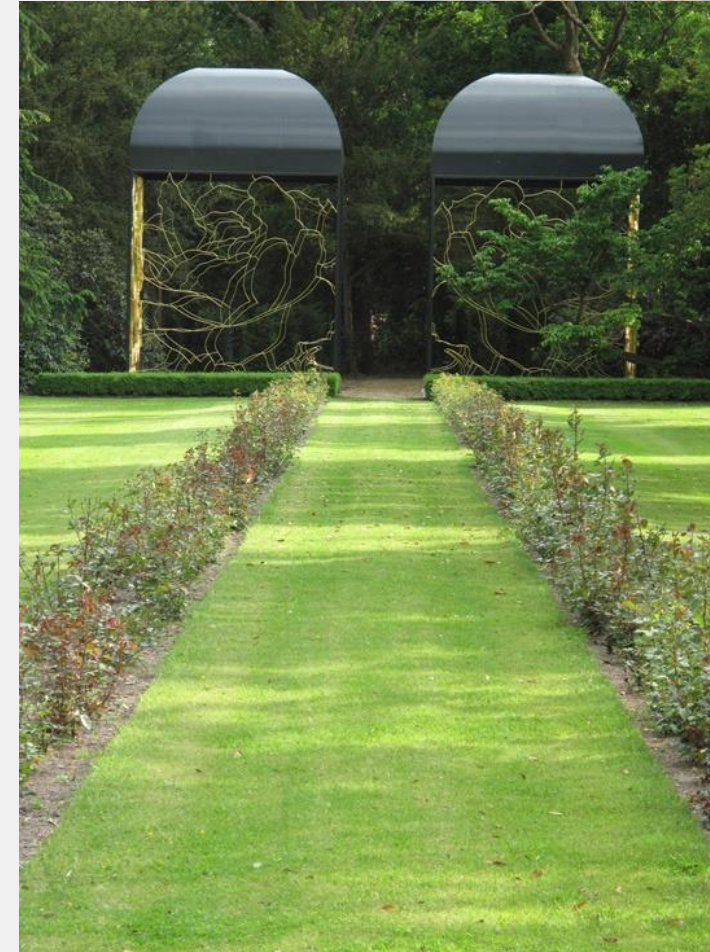
© Michael van Gessel

© Michael van Gessel

© Michael van Gessel

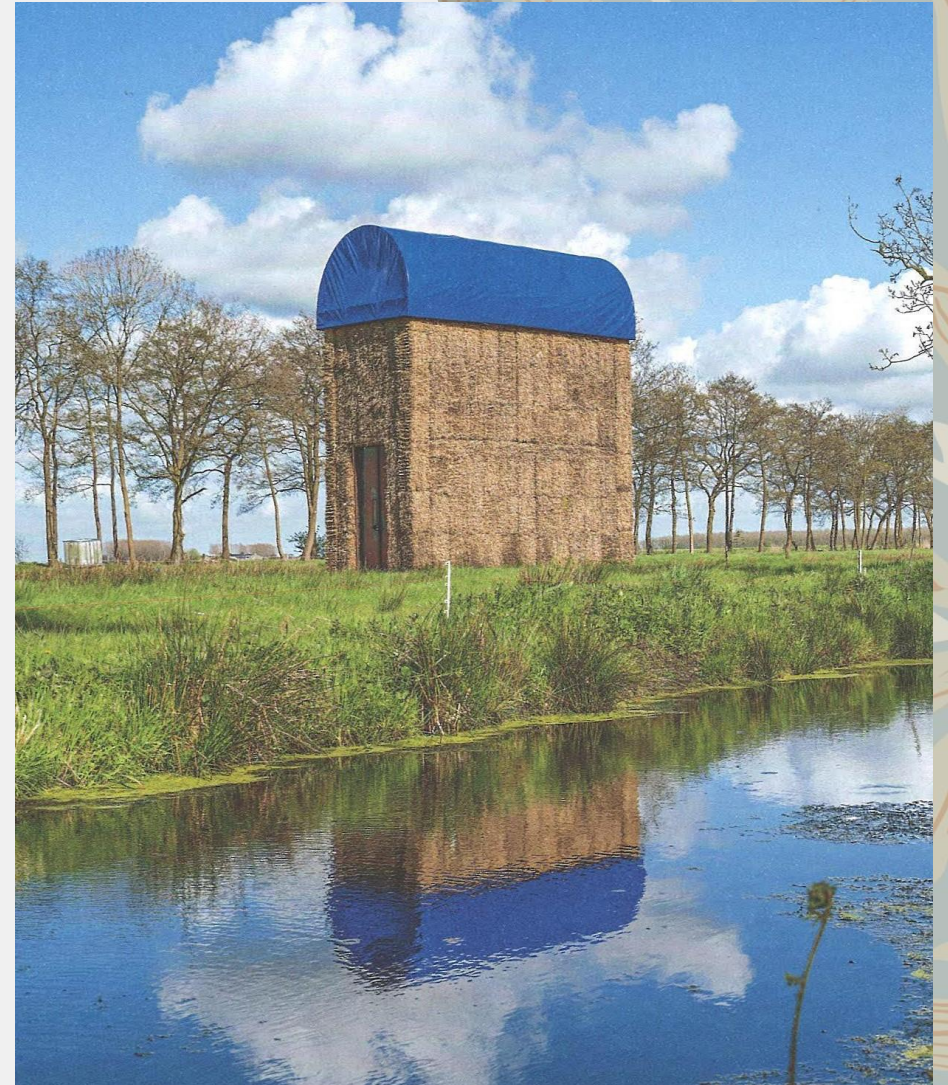

Twickel (Nīderlande)

- Asis, pastaigu maršruti, grāvju šķērsojumi

Sociālā iekļaušana būtiska mūsdienu attīstībai arī kultūras mantojuma objektiem

- Publiski pieejams
- Sabiedrības iesaiste caur brīvprātīgo darbu (sniedz iespēju ielūkoties procesos)
- Informācijas pasniegšana interesantā un saprotamā veidā
- Tradīciju izprašana, redzēšana, piedzīvošana
- **Uzmanību var pievērst ar mūsdienu mākslas palīdzību**

Mūsdienu elementi, kas veidoti iedvesmojoties no vēstures

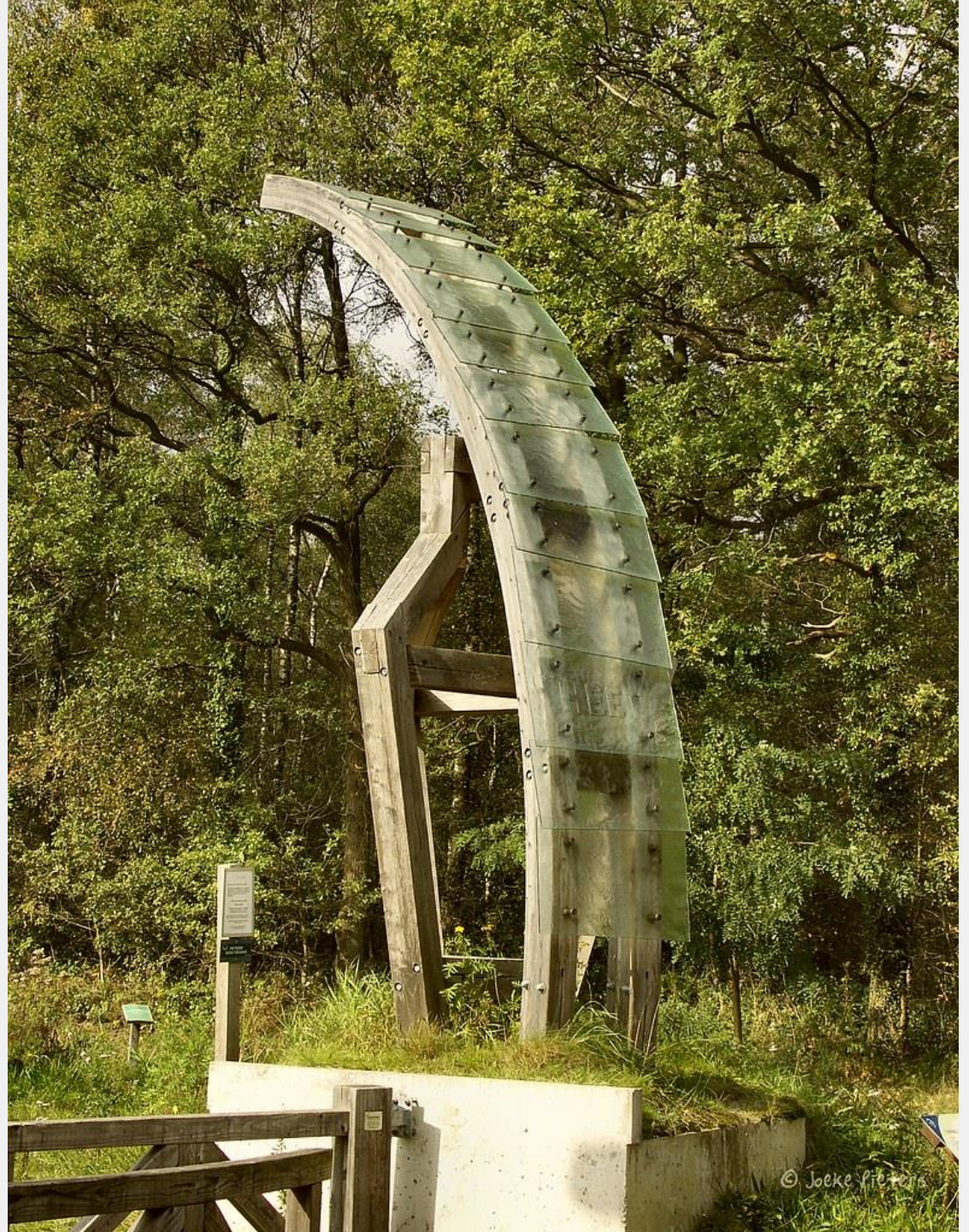
- Vēstures notikumi
- Vēstures vērtības
- Teikas, stāsti, vēstules
- Atsevišķi elementi, kas ir saglabājušies
- **Kaut kā radīšana dažreiz tukšā vietā, no tukša gaisa**

Lankheet (Nīderlande)

- Ūdens apsaimniekošana (nosēdsistēmas, attīrīšanas sistēmas)

© Joëke Pieters

Mūsdienu dizains, kā atspēriena punkts attīstībai

- Kvalitatīvs dizains, kas piesaista apmeklētājus un sniedz viņiem iespēju izziņāt, izbaudīt, apgūt, ir liela vērtība

Gissselfeld Monastery (Dānija)

- Pastaigu takas, skatu tornis (uzturēties svaigā gaisā, aplūkot ainavas, iegūt informāciju par dabu un vēsturi)

Arī Latvijā mums ir labi piemēri

Kultūras vērtību modelis

- Būtiskas trīs sadaļas, kas tiek aplūkotas teorijā – mijiedarbība, objekts, process.

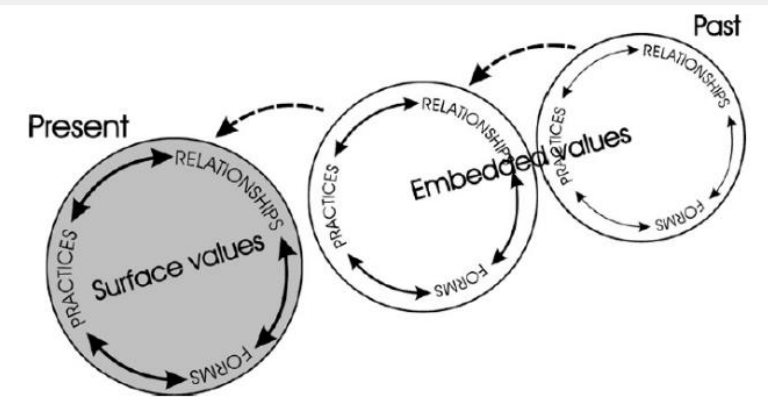
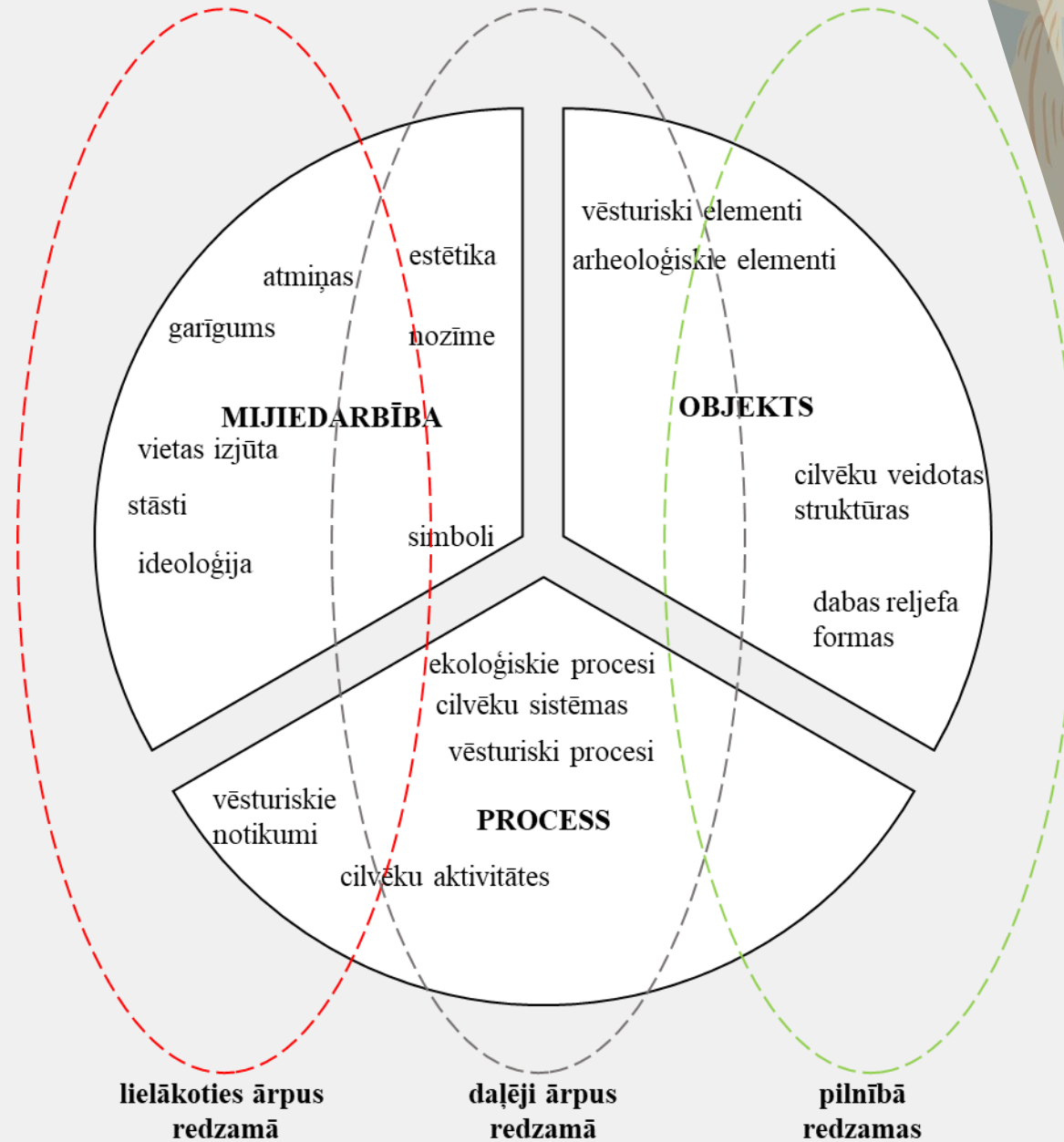
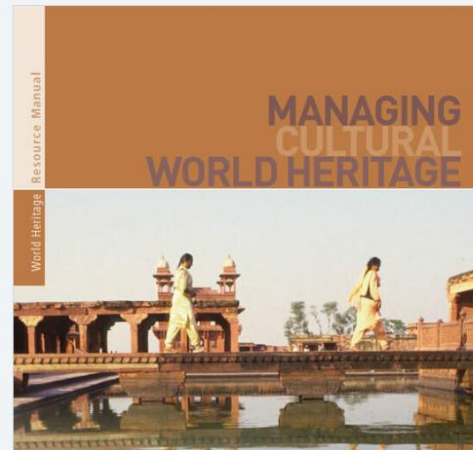
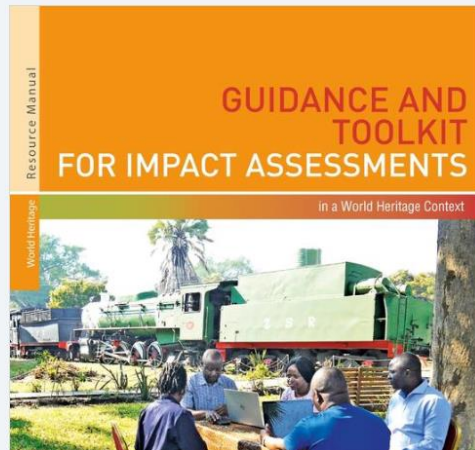
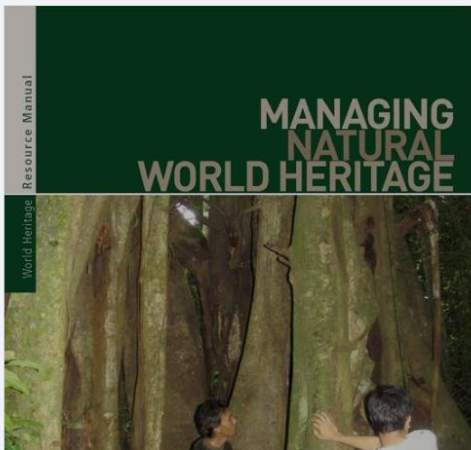
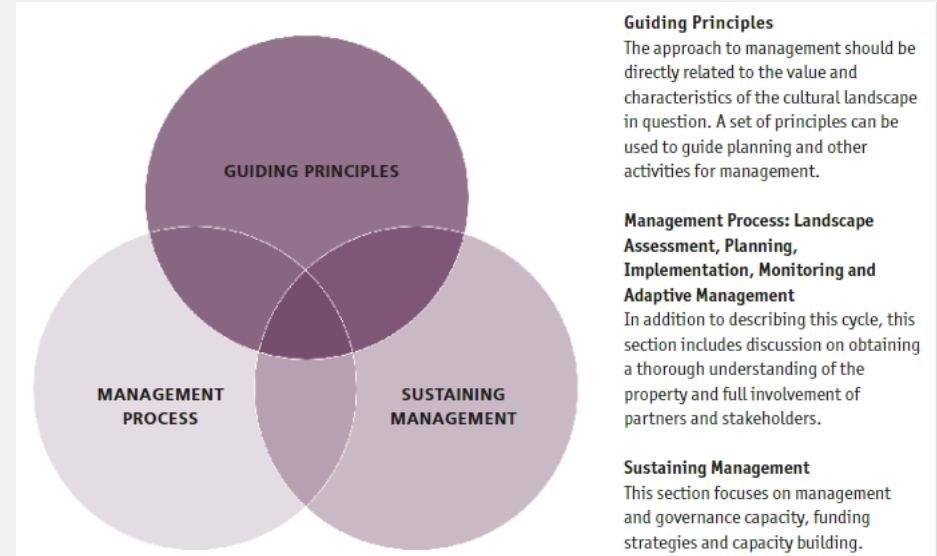

Fig. 5. The Cultural Values Model, showing surface and embedded values.

Resource Manuals

Secinājumi

Pamatā Kultūras mantojuma objektu veiksmīgai iekļaušanai publiskās ārtelpas attīstības koncepcijās – ir izsvērts un pamatots risinājums, piedāvājums, kas vērsts uz vides kvalitātes uzlabošanu.

Estētiski, ilgtspējīgi, iekļaujoši.

**PALDIES PAR
UZMANĪBU!**

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Nacionālais
attīstības plāns

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

- Alumäe, H., Printsman, A., & Palang, H. (2003). Cultural and historical values in landscape planning: locals' perception. In *Landscape Interfaces* (pp. 125-145). Springer, Dordrecht.
- <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187044>
- <https://projects2014-2020.interregeurope.eu/innocastle/>
- <https://www.hex.be/en/>
- <https://landezine.com/twickel-estate-by-michael-van-gessel/>
- <https://kulturaskanons.lv/2021/06/03/latvijas-kulturas-kanons-papildinats-ar-ainavu-sadalu/>
- https://sus.lv/sites/default/files/media/faili/00_avm_gala_2014.pdf
- <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204607001661>
- Markova, M. (2021). " Pamestās" vietas un objekti ainavu plānošanā. Svētes pagasta piemērs.